

Additief of 'clean label' ingrediënt

In dit document wordt uitgelegd waarom de zogenoemde 'clean label' ingrediënten als niet goedgekeurde additieven worden beschouwd.

Inleiding

Levensmiddelen kunnen met verschillende ingrediënten worden gemaakt. Elke stof die bij de bereiding/vervaardiging van een levensmiddel wordt gebruikt en in het eindproduct aanwezig is, wordt gezien als ingrediënt, zie definitie ingrediënt, Verordening 1169/2011, artikel 2, lid 2, onder f (*elke stof of product, waaronder aroma's, levensmiddelenadditieven en voedingsenzymen, en elk bestanddeel van een samengesteld ingrediënt, die/dat bij de vervaardiging of de bereiding van een levensmiddel wordt gebruikt en nog in het eindproduct aanwezig is, zelfs in een veranderde vorm; residuen worden niet als ingrediënten beschouwd*).

Zoals uit de definitie blijkt zijn additieven die bij de bereiding/vervaardiging worden gebruikt, en in het eindproduct, al dan niet in gewijzigde vorm, aanwezig zijn, ook ingrediënten. Maar additieven zijn 'specifieke' ingrediënten, zij worden namelijk toegevoegd voor hun technologische functie. Het feit dat additieven voor hun technologische functie worden toegevoegd, onderscheidt additieven van andere ingrediënten die meestal voor de smaak of voedingswaarde aan het levensmiddel worden toegevoegd.

Additieven

Additieven zijn dus speciale ingrediënten die voor technologische doeleinden aan levensmiddelen worden toegevoegd. De definitie van additieven staat in Verordening 1333/2008, artikel 3, lid 2, onder a, en luidt:

elke stof, met of zonder voedingswaarde, die op zichzelf gewoonlijk niet als voedsel wordt geconsumeerd en gewoonlijk niet als kenmerkend voedselingrediënt wordt gebruikt, en die voor technologische doeleinden bij het vervaardigen, verwerken, bereiden, behandelen, verpakken, vervoeren of opslaan van levensmiddelen bewust aan deze levensmiddelen wordt toegevoegd, met als gevolg of redelijkerwijs te verwachten gevolg dat de stof zelf of bijproducten ervan, direct of indirect, een bestanddeel van die levensmiddelen worden;

Deze definitie bestaat uit 3 onderdelen:

- 1 elke stof, met of zonder voedingswaarde, die op zichzelf gewoonlijk niet als voedsel wordt geconsumeerd en gewoonlijk niet als kenmerkend voedselingrediënt wordt gebruikt,*
- 2 die voor technologische doeleinden bij het vervaardigen, verwerken, bereiden, behandelen, verpakken, vervoeren of opslaan van levensmiddelen bewust aan deze levensmiddelen wordt toegevoegd,*
- 3 met als gevolg of redelijkerwijs te verwachten gevolg dat de stof zelf of bijproducten ervan, direct of indirect, een bestanddeel van die levensmiddelen worden;*

Als een ingrediënt aan deze 3 onderdelen voldoet, is het ingrediënt dus een additief.

Wetgeving Additieven

Het gebruik van additieven is strikt geregeld. Niet elk additief mag zomaar aan elk levensmiddel toegevoegd worden. In artikel 4, lid 1, van Verordening 1333/2008 is vastgesteld dat alleen additieven opgenomen in bijlage II, in levensmiddelen gebruikt mogen worden. Deze additieven zijn in de EU toegelaten en hebben elk een eigen uniek E-nummer gekregen. Tevens is in deze

verordening vastgelegd per categorie levensmiddelen welke additieven daaraan toegevoegd mogen worden.

Additieven dienen aan zuiver- en veiligheidseisen te voldoen. In Verordening 231/2012 staan deze zuiverheids- en veiligheidseisen per additief aangegeven.

Dus als een additief bij de productie van een levensmiddel wordt gebruikt, moet het additief:

- 1 in de EU zijn toegelaten voor gebruik in levensmiddelen
- 2 voldoen aan de zuiverheids- en veiligheidseisen van Verordening 231/2012
- 3 volgens Verordening 1333/2008 aan het betreffende levensmiddel toegevoegd mogen worden.

Als additieven aan levensmiddelen zijn toegevoegd, moeten ze met de naam van de functionele categorie, bijvoorbeeld conserveermiddel of anti-klontermiddel, en de naam van het additief óf het E-nummer in de lijst van ingrediënten vermeld worden. De consument wordt op deze wijze geïnformeerd over de toegevoegde additieven in het levensmiddel.

Praktijk

Additieven die gebruikt mogen worden dienen door de EU te zijn goedgekeurd. Een door de EU goedgekeurd en toegelaten additief krijgt een E-nummer. Een additief met E-nummer voldoet aan bepaalde zuiverheidseisen en is veilig voor gebruik in levensmiddelen.

In de praktijk wordt echter vaak gezegd dat additieven bij consumenten een slechte naam kunnen hebben. Levensmiddelen waaraan geen additieven zijn toegevoegd kunnen bij consumenten de voorkeur hebben boven levensmiddelen waaraan wél additieven zijn toegevoegd. Voor levensmiddelenbedrijven kan dit een reden zijn om geen of zo weinig mogelijk additieven aan levensmiddelen toe te willen voegen. Voor verschillende additieven worden door de bedrijven alternatieven gebruikt. Deze alternatieven worden als een 'normaal' ingrediënt in de lijst van ingrediënten vermeld ("clean label").

Zoals eerder aangegeven is strikt geregeld welke additieven aan welke levensmiddelen toegevoegd mogen worden. Soms is het toevoegen van een specifiek additief aan een bepaald levensmiddel niet toegestaan, en gaan producenten op zoek naar manieren om de technologische functie van het niet-toegestane additief op een andere manier te bereiken. Hiervoor gebruiken ze dan vaak de bovengenoemde ingrediënten, de zogenoemde 'clean label' ingrediënten.

Of het nu gaat om het vermelden van een additief te vermijden, of om de technologische functie toch in een bepaald levensmiddel toe te kunnen passen, in beide gevallen gaat het om het toevoegen van een ingrediënt voor zijn technologische functie in het levensmiddel. Hiermee voldoet het ingrediënt aan het 2e onderdeel van de definitie van een additief. Als het gaat om een ingrediënt dat gewoonlijk niet als zodanig wordt geconsumeerd, dan voldoet het ingrediënt ook aan het 1^e onderdeel van de definitie van een additief. En tot slot, als het ingrediënt aan het levensmiddel wordt toegevoegd en een bestanddeel wordt van het levensmiddel, dan voldoet het ingrediënt ook aan het 3^e onderdeel van de definitie van een additief.

Een ingrediënt wat aan de definitie van een additief voldoet, is een additief. Verordening 1333/2008 schrijft in artikel 4, lid 1 voor dat alleen additieven die in de lijst van Bijlage II zijn opgenomen (de lijst van goedgekeurde additieven) in de handel mogen worden gebracht en in levensmiddelen worden gebruikt.

Enkele voorbeelden

Plantenextracten met nitraat

Plantenextracten worden gebruikt als vervanging van nitriet/nitraat, of andere additieven. Er wordt bijvoorbeeld selderij extract of bietenextract met hoge nitraatgehaltes toegevoegd aan levensmiddelen. Het nitraat kan worden omgezet in nitriet, dat dezelfde stof is als het additief nitriet, maar dan in ongezuiverde vorm. Dergelijke extracten voldoen dus niet aan de specificaties en de zuiverheidseisen van Verordening (EU) Nr. 231/2012, en zijn dus niet toegestaan. Daarnaast worden dergelijke plantenextracten met nitraat/nitriet gebruikt in levensmiddelen waaraan het additief nitriet niet mag worden toegevoegd.

Citrusextract of aecerola-extract

Dergelijke extracten worden bijvoorbeeld toegevoegd als vervanging van additieven met een anti-oxidant functie, bijv. E300 (ascorbinezuur), E301 (natriumascorbaat) en E330, (citroenzuur), voor kleurbehoud en conservering. Ook hier geldt dat het gaat om dezelfde stoffen als het additief, maar dan in ongezuiverde vorm.

Bamboevezels

Als vervanging van bepaalde additieven die water binden (bijv. fosfaten), en die in het betreffende levensmiddel niet zijn toegelaten, worden soms bamboevezels toegevoegd. Dergelijke ingrediënten worden uitsluitend toegevoegd om een technologische functie te vervullen, namelijk het binden van toegevoegd water. Zij voldoen daarmee aan de definitie van een additief maar zijn echter niet toegelaten als additief.

Conclusie

De alternatieven die ter vervanging van een additief worden gebruikt, of die voor hun technologische functie aan levensmiddelen worden toegevoegd, én die niet als zodanig worden geconsumeerd, worden dus gezien als additieven (voldoen aan de definitie van een additief). Deze alternatieven, de zogenoemde 'clean label ingrediënten' voldoen echter niet aan de zuiverheidseisen waaraan additieven moeten voldoen, zijn niet beoordeeld op veiligheid, zijn niet als additief toegelaten in de EU, en staan dan ook niet vermeld in de lijst van goedgekeurde additieven in Bijlage II van Verordening 1333/2008. Artikel 4, lid 1 van genoemde verordening luidt: alleen levensmiddelenadditieven die in de communautaire lijst in bijlage II zijn opgenomen, mogen als zodanig in de handel gebracht en in levensmiddelen gebruikt worden. Dus levensmiddelenadditieven die niet zijn goedgekeurd, mogen niet in de handel gebracht worden en niet in levensmiddelen gebruikt worden.